

Presidentbrev 36 2022-03

Hej på er.

Blir ett långt brev idag, för Lars Myrberg har bidragit med fint material.

På Lördag 2/4 är det dags för resan till Tidö slott, vi samlas vid Hansson Garage på Filargatan 7 i Vilsta ind omr, där vi brukar titta på film.

Bussen går 9.15 och det kommer att finnas kaffe för den som vill ha från 8.30, i Hansson Garage.

Skall bli kul det här.

Slottet

MC Collection & cykelmuseum

Vi blir över 20 personer och det känns kul med gensvar på ett arrangemang.

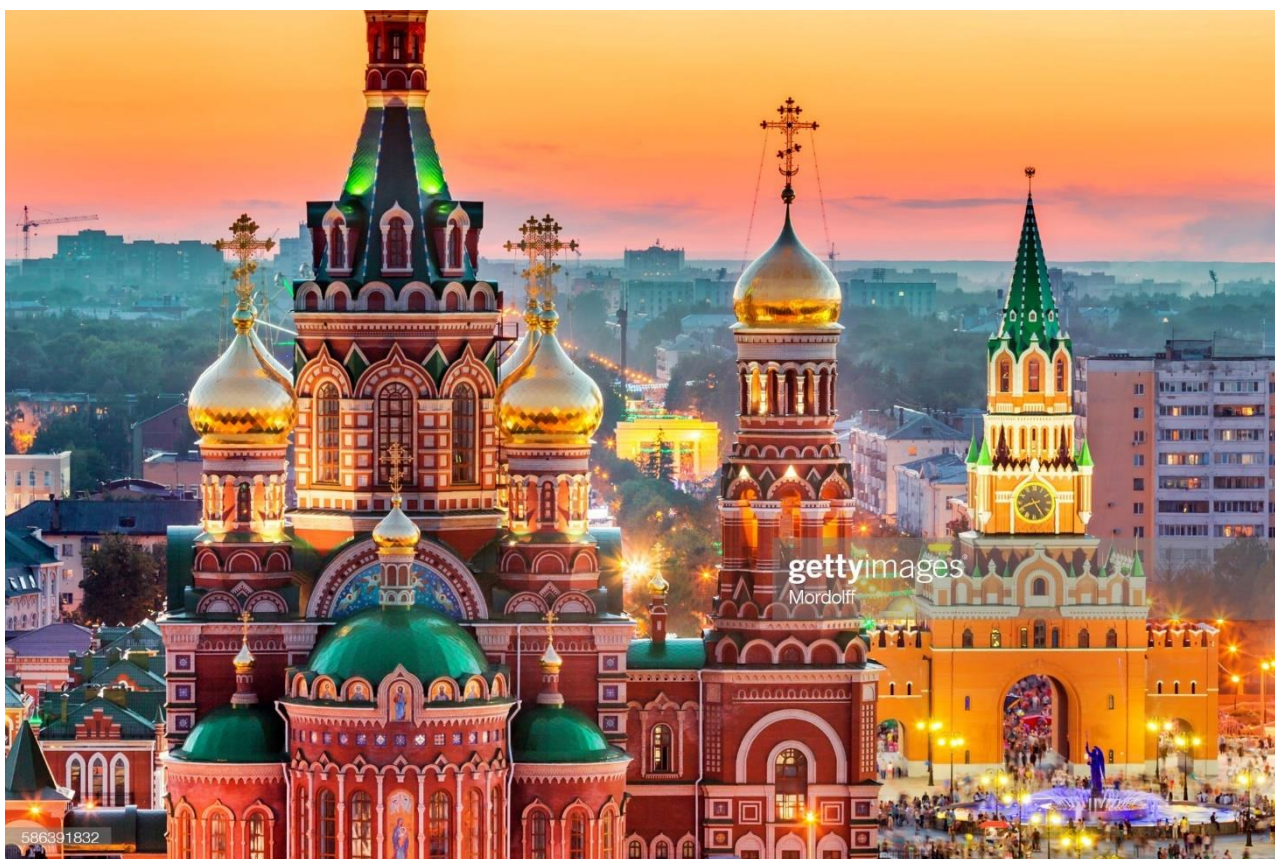
Som vanligt har jag delegerat mycket till chefsassistent Maud som levererar som vanligt.

Man kan hjälpa till på många sätt i klubben för att göra det intressant, trevligt och kul, Lars Myrberg, 36 årig medlem i Eskilstuna Rekarneklubben och medlem totalt i Rotary i 50 år gör det på sitt vis.

Lars gjorde 2017, långt före vi skulle uppleva ett krig i Ukraina en utförlig skrift om Ryssland och Ukraina.

Det är en historisk beskrivning som är väldigt upplysande och intressant.

Klippte in lite bilder för att göra det lite lättsammare.

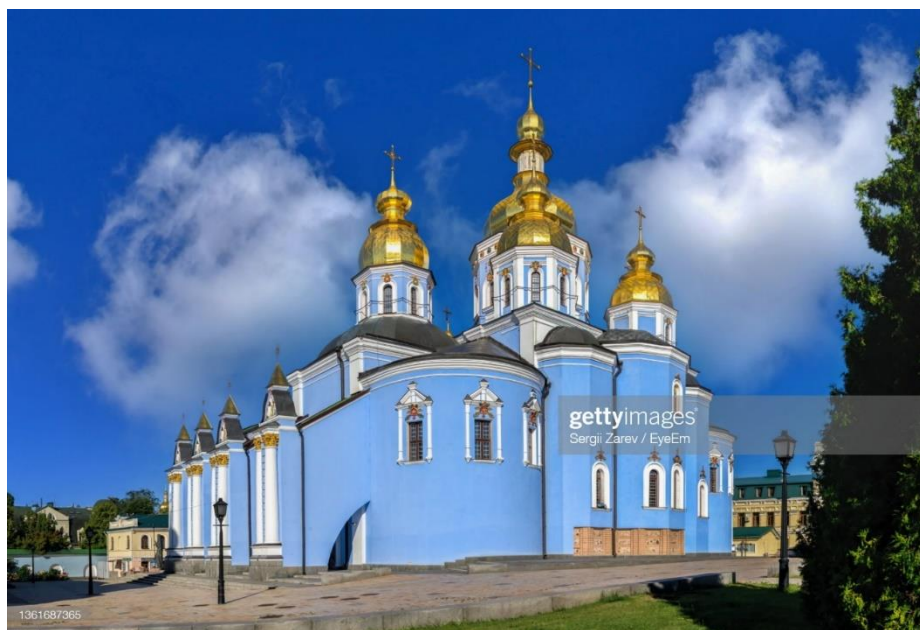
Rusernas rike - Rysslands födelse

Min berättelse bygger på i första hand tre källor, nämligen arkeologen och historikern Mats G. Larssons böcker om sveafolkets fordoma kontakter österut. Larsson har ett särskilt intresse för sambandet mellan de arkeologiska lämningarna och de skrivna källorna, bland annat de isländska sagorna, t.ex. Snorre Sturlassons Heimskringla, och Emund Hringssons saga, som ingår i Olav den heliges saga i d.s.k. Flatöboken, en handskrift från 1300-talet,

som handlar om skandinavernas strider i Ryssland under vikingatiden, samt professorn i historia vid Lunds universitet Klas-Göran Karlsson, vilken författat många böcker om Ryssland. Även den islamiskt

rättslärd Ibn Fadlans reseberättelse från sina resor vid Volga på 900-talet ingår i källorna och återopps av båda nyssnämnda historiker.

Tre stater är alla sprungna ur rusernas Kievrike: Ukraina, Vitryssland, numera Bellarus, och Ryssland. Hur historien om detta urhem skall skrivas bestäms mycket av nutidens konflikter. När Putin i dag kallar Kiev "alla ryska städers

moder" eller rent av Rysslands moder uppfattas det som ett hot i Ukraina. Floderna Volga och Dnepr med sina näraliggande källor i de ryska Valdajhöjderna har haft stor betydelse för den historiska utvecklingen. Det jag först och främst kommer in på i min berättelse är historien om Dneprsamhället. Mot slutet kommer denna historia att flätas samman med Volgahistoriken. Östslaviska stammar kom tidernas begynnelse vandrande över slättlandet och bosatte sig längs Dnepr och dess bifloder. Där byggde de sina tidigaste samhällen och sin första stad Kiev. Detta skedde sannolikt under den så kallade folkvandringstiden 375 - 560. Hunnernas framträngande i detta område mot Europa ända till det romerska riket ägde dock rum redan på 200-talet. Hunnerna det centralasiatiska ryttarfolket i Mongoliet leddes som bekant av den fruktade ledaren Attila. Nutida motsättningar mellan ryssar, ukrainare och krimtatarer - och mellan Ryssland och Ukraina - är i hög grad knutna till denna tidiga flodhistoria och till historien om de östslaviska folkens urhem. Där fick de emellertid kontakt med andra folkgrupper, däribland på 700 - 800- talen varjagerna - vikingarna, som även kallades ruser - som var på väg från Östersjön till den magnetiskt lockande kejsarstaden Konstantinopel i det östromerska riket. Konstantinopel kallades av nordborna för Miklagård. Vilka var då dessa varjager? På vad grundar sig ordet rus? Om detta har Mats G. Larsson skrivit bl. a. följande i sin bok Rusernas rike - Nordborna och Rysslands födelse: De var de ryska hövdingarnas följen, hirden, som kom att bilda ett styrande skikt som efterhand gav namn åt hela riket. De goda möjligheterna till såväl handel som krigstjänst lockade nya skaror av nordbor att söka sig österut för att ansluta sig till furstarna och svära dem trohetsed. Det är troligen dessa skandinavier som med tiden började kallas varjager, vilket motsvarar det nordiska "våringar". Begreppet utsträcktes till att gälla nordbor i allmänhet. Vilken varjagstam var det då som avsågs med "ruser"? Enligt Larsson var det de finska namnet på de svenska grannarna som ligger till grund för begreppet ruser. Det skall således enligt Larssons uppfattning vara det finska ordet "ruotsi"

som vandrat österut till slaverna och omvandlats till "rus". På senare år har en förklaring lagts fram om att ordet kommer direkt från ett fornsvenskt rodR eller rodz, som betytt "rodd". Den teorien bör kanske syfta på nordbornas färdväg över havet till de Östliga orterna. Både segling och rodd måste tillgripas för färden över havet och på floderna i öster. Vid dessa tider hemsöktes först esterna och därefter via floderna Neva och Svir de finska vepserna och med dem besläktade mererna vid Volgas övre lopp av varjager som utkrävde skatt från befolkningen. Nordborna visste att det i dessa trakter fanns stora rikedomar att hämta i form av pälsverk, vax, honung och inte minst slavar. Detta anses ha skett år 859 och det är då första gången varjagerna omnämns i den ryska krönikan, Nestorskrönikan. "Det kom varjager från andra sidan havet och utkrävde skatt av cuderna (esterna) och av slovenerna, av mererna och av vesperna samt av krivicerna". Metoden är känd från länderna i väster, där nordborna brukade benämnas vikingar. Plötsliga anfall med hjälp av grundgående skepp som hinner avsegla igen innan befolkningen hunnit samla sig till försvar, och krav på gäld i utbyte mot fred. Den ryska krönikan slutredigerades på 1100-talet, troligen i ett kloster utanför Kiev av munken Nestor och kallas vanligen Nestorskrönikan. De äldsta uppgifterna i den är i flera fall legendartade och årtalen ibland felaktiga, men uppgifterna om varjagerna anses bära verklighetens prägel och bygger sannolikt på äldre traditioner om skandinaviernas framfart på de ryska floderna. Bland andra har Ibn Fadlan i sin reseberättelse lämnat vittnesbörd om sina möten med dessa varjager. Vem var Ibn Fadlan? Uppgifterna om hans liv och verk är sparsamma utöver det Vi kan utläsa i hans reseberättelse. Han var troligen en islamiskt rättslärd och han levde på 900-talet. Det kan antas att han omkring år 920 väckt uppmärksamhet vid det abbasidiska kalifatets centralregering i Bagdad - kalifatets huvudstad sedan år 762, då staden grundades-, eftersom han året därpå blev utsedd av kalifatet att på Kalifen al-Muqtadirs vägnar uppsöka volgabulgarernas kung. Den direkta orsaken till delegationens färd mot norr var att kungen hade vädjat om hjälp i tre avseenden, nämligen följande: Dels önskade han få sig tillsänd utbildade rättslärda, som kunde omhänderta utbildningen i islamisk rättslära bland invånarna, dels önskade han hjälp med att uppföra en moské med en vacker minbar, d.v.s. en slags predikstol, varifrån imamens fredagspredikan skulle hållas och slutligen önskade han sig finansiell hjälp att bygga en fästning till försvar av sitt rike mot volgabulgarernas grannar khazarerna. Ibn Fadlan och den delegation i vilken han ingick startade sin resa den 2 april 921 och anlände till volgabulgarernas område vid Volga och deras huvudort Kasan på sommaren 922. Det var vid vistelsen där som Ibn Fadlan dels med egna ögon kunde iaktta varjagerna i olika situationer, dels hörde

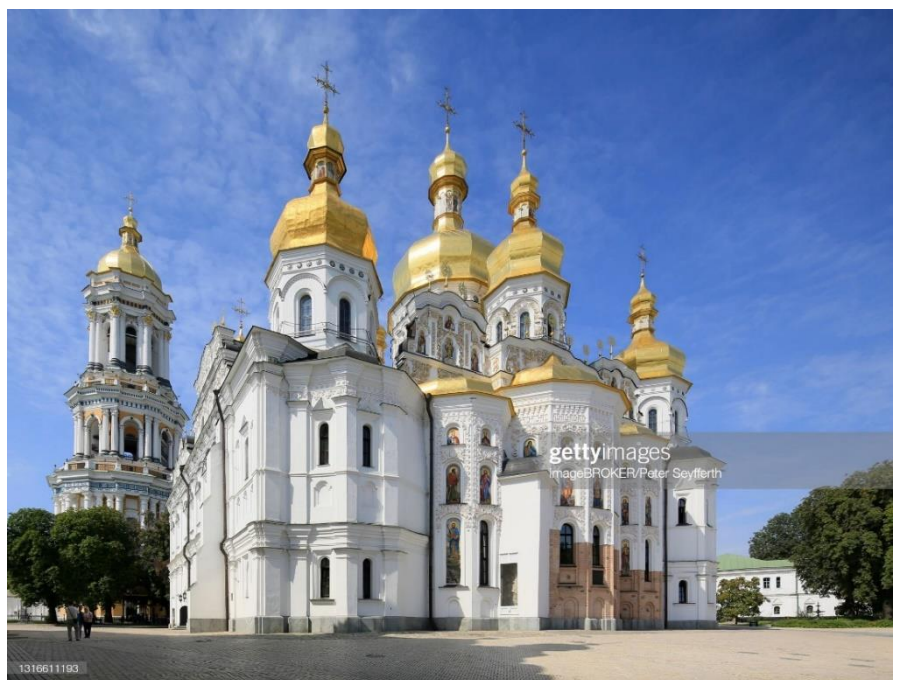

berättas om dem. Om allt detta nedtecknade han i sin reseberättelse, som härigenom nu kan ge oss en bild av varjagernas liv och sedvänjor. Det fantastiska är att Ibn Fadlans skrift har kunnat bevaras så långt fram i tiden att den har kunnat uttolkas och översättas på olika nutida språk och därmed berett oss efterkommande möjlighet att få en bild av våra förfäder. De östslaviska stammar som bodde längs flodvägarna hade svårt att hålla sams och hamnade ofta i krig med varandra. Till sist var måttet rågat: "och de sade till varandra; låt oss söka en furste som skall härska över OSS och döma rätt" och drog över havet till varjagerna till ruserna (...) och tjuderna, slaverna, krivitjerna och vepserna sade till ruserna: 'Vårt land är stort och rikt men det finns ingen ordning i det. Kom och var furstar över oss'. Man kan tycka att detta erbjudande är något egendomligt med tanke på de våldsamt genomförda skatteindrivningar som dessa varjager utsatt de slaviska stammarna för. Så gick det enligt det tidiga 1100-talets Nestorskrönika emellertid till när vikingahövdingen Rurik (Rörik) tillsammans med sin släkt kom från dagens Sverige till sitt nya land. Ruserna slog sig ned först i staden Staraja Ladoga (Gamla Ladoga), söder om Ladogasjön, där det fortfarande lär finnas en gata benämnd Varjaggatan och där arkeologiska fynd visar att nordbor var bosatta där redan på 700-talet. Rurik slog efter en tid ned sina bopålar i närheten av Novgorod och hans bröder tog egna områden som hövdingadömen. Sineus, troligen ryskt öknamn, Blåskägg, bosatte sig i ett område söder om sjön Onega och Truvor (Torvald) fann en plats vid gränsen till nuvarande Estland vid Peipussjön. Här kunde nordborna få ägor och

maktpositioner som de inte hade tillgängliga till hemma. Syftet med kröniketexten var uppenbarligen att legitimera den nya ruriska maktordningen. Krönikören munken Nestor från Petjuska Lavra, Grottklostret i Kiev, förklarar att det var efter dessa varjager som det ruriska landet fick sitt namn Ryssland. Sedan ägnar han sig mest åt att redovisa hur kristendomen så småningom nådde det rike som Rurik så småningom hade skapat, Kievriket eller Kievrus. Rurik byggde enligt traditionen sitt fäste på en plats som heter Gorodisce (Den gamla borgen) och som ligger intill Volkhov strax söder om Novgorod. Här har man också grävt fram material från mitten av 800-talet med starka skandinaviska inslag, bland annat smycken och runristade föremål. Av allt att döma har vi här alltså fått en arkeologisk bekräftelse på att skandinavier bosatt sig vid Novgorod just vid den tid då Rurik skall ha kommit dit med sitt följe. Ett par av Ruriks män, Askold och Dir (Höskuld och Dyr), hade efter att ha fått furstens tillstånd begivit sig ned till Dnepr med sina följen för att fara till

Konstantinopel. På den resan fick de syn på en liten stad på höjderna över floden. Askold och Dir stannade i staden, som visade sig heta Kiev, och började härska över den och det kringliggande området med hjälp av de många varjager de samlat omkring sig. När de efter några år kände sig tillräckligt starka fortsatte de sin planerade färd till kejsarstaden med 200 skepp. Attacken skedde enligt Nestorskrönikan år 866 men omtalas i byzantinska källor under år 860. Källorna har målande beskrivit vilken skräck stadens befolkning fylldes av när de för första gången såg det vilda barbarfolket från norr komma på Bosporen i sina otaliga små skepp. Landsbygden utanför stadsmurarna plundrades fullständigt och människor och boskap dödades skoningslöst. År 879 dog Rurik. Hans son Igor, slavisk form för det nordiska Ingvar, var då ännu inte vuxen, så en släkting vid namn Oleg (Helge) utsågs till förmyndarregent i riket. Ett par år senare drog han samman varjager och krigare från de underlydande folken och tågade söderut mot Smolensk vid Dneprs övre flöde. Staden intogs och Oleg insatte en av sina män att styra den. Men varjagurstens planer sträckte sig längre än så. För att helt kunna kontrollera flodvägen söderut till det hägrande Konstantinopel måste han också behärska trakten längre söderut utmed Dnepr. Han avseglade därför vidare mot Kiev, där Askold och Dir nu styrde. Enligt uppgift Nestorskrönikan använde han sig av krigslist och "dödade Askold och Dir och slog sig själv ned i Kiev och omgav sig med varjager och slaver och andra folk. De kallade sig för Rus". Detta skedde år 882. Denna stadsbildning kristnades år 988 av två munkar från Konstantinopel, bröderna Kyrillos och Methodios, på uppdrag av storfursten Vladimir (Valdemar). De östromerska missionärerna introducerade också ett färdigt skriftspråk, Kyrkslaviska, som även kom att bli undersåtarnas skriftspråk. Nestorskrönikan författades på detta språk och skrevs således med kyrilliska bokstäver, som än i dag används i de länder som har sina rötter i området. I rysk kulturhistoria är Nestorskrönikan, även kallad "Berättelsen om svunna år", den enda skriftliga källa till Östslavernas tidigaste historia och bekräftar den så kallade nordmannateorin, den historiska tolkning som ger vid handen att namnet Ryssland står i förbindelse med mälardalsområdet och med de rorslag som därifrån tog vikingarnas farkoster nedför Dneprs flodsystem. Området som ingick i Kievriket kallades av nordmännen för Gårdarike, som omnämnes bland annat i ett flertal isländska källor. Historikerna har numera bättre kunskap om flera av de beskrivna historiska processerna. Vi vet att det omfångsrika Kievriket var ett

slags stamförbund som hade ständiga problem med fejder mellan furstarna och deras stater. Kröniketextens oändliga rikedom på furstenamn vittnar om denna brokighet och konfliktbenägenhet. Man vet nu att integrationsprocessen av det slag som krönikan skildrar är långt mer komplex än att den ruriska furstedynastin fick ett konkret bud om att överta makten på andra sidan havet. Det är en mytologisk skapelse. Det är nu känt att vikingarna verksamt bidrog till att placera in Kievriket i en större kulturell gemenskap. Men samlade

språkhistoriska och arkeologiska vittnesbörd samt en rad arabiska och östromerska skriftliga källor talar entydigt för att vikingar från det västra östersjöområdet spelade en viktig roll när Kievriket grundades. 900- talets kiefurstar hade skandinaviska namn, vilket indikerade de forna vikingarnas starka

maktposition och stora inflytande. Ordet "rus" har inget slaviskt men däremot ett fornnordiskt ursprung.

Sammanfattningsvis är det knappast korrekt att hävda att Ryssland endast har svenska eller skandinaviska rötter. Även om det vid tiden för Kievriket inte fanns något Ryssland, Ukraina eller Vitryssland har såväl ryssar som ukrainare och vitryssar alla goda anledningar att betrakta det som sitt urhem, men samtidigt med insikt om att Kievriket var en kulturell smältdegel. Förutom det redan nämnda östromerska kulturinflytandet, som kiefurstarna på 1000-talet ville göra sig fria från, var Kievriket i allt västligt orienterat. Studieresor gjordes till östersjöområdet och det var populärt för furstesöner från Kievriket att gifta sig med skandinaviska kungadöttrar, t.ex. fursten Jarovslavs gifte med Olof Skötkonungs dotter Ingegärd år 1019 samt berättelserna om Olov Haraldssons (Olav den heliges) och Harald Hårdrådes kontakter med furstefamiljen | Gärdarike 1028-29 respektive 1030-31 och 1042-43. Vid sistnämnd tidpunkt återvände Harald till Kiev från Konstantinopel, där han tjänstgjort som väring, och far vidare till Norge efter att ha äktat furst Jaroslavs dotter Elisabeth (Ellisiv) till sin hustru. Det kan nu fastslås att riket uppstod i en större historisk situation, då islams framväxt i medelhavsområdet lämnade utrymme åt alternativa handelsvägar för att nå den tidens stora centra, östrom och Bagdad. Det var då Dnepr respektive Volga under ett par århundranden blev huvudleder i den globala ekonomin, med skandinaviska vikingar som främsta aktörer. Sverige har i världshistorien förmodligen aldrig därefter varit så centralt placerat i världshistorien. Stora fynd av arabiska och östromerskamynt har visat den roll som Gotland och andra platser längs farvägen spelade i denna snabbt expanderande handelsrutt, som tog sin början i Frankerriket. Fynden av mynt

har visat att den islamiska framryckningen gjorde att handeln tog andra vägar via Östersjön och flodsystemen i ost. Arkeologiska utgrävningar i Kiev understödjer denna tolkning. Svensk historieforskning har visat att Kiev på 1000-talet var en livaktig och välmående stad som fungerade som en köp- och omlastningsstation för fjärrhandeln. Andra städer i närheten hade av allt att döma en likartad ekonomisk betydelse. Vitrysslands huvudstad Minsk (ursprungsbetydelse "byta") hade stor betydelse för varuförmedlingen från Östersjön till Svarta havet. Även Novgorod hade en sådan funktion. Novgorod, den nya staden, nordbornas Holmgård, som figurerar i Nestorskrönikan, belägen längre norrut än Kiev, vid floden Volchovs utlopp ur sjön Ilmen, grundades på 1100-talet. Staden var en kort tid Kievrikets nordligaste utpost, men blev snart istället den östligaste utposten i det nätverk av Hansastäder som från denna tid började breda ut sig längs Östersjöns kuster. Anledningen att Novgorod kunde behålla sin kommersiella betydelse så mycket längre än Kiev var inte bara anknytningen till Hansan utan även ett mer skyddat läge samt att den kunde göra bruk av en annan stor handelsväg Volgaleden. Först 1478 dukade Novgorod under för det Moskvaryska riket, när Ivan III konfiskerade dess rikedomar och deporterade stadens ledande skikt. Nordborna färdades också, som bl.a. framgår av Ibn Fadlans reseberättelse, på Volga för att nå det abbasidiska kalifatet i Bagdad, men lämnade inte alls lika många spår efter sig som längs Dnepr. De första samhällena längs Volgas stränder var istället turkiska. De hästburna, nomadiserande turkfolken var spridda över hela det eurasiska stäppområdet. I den senare delen av Nestorskrönikan skildras kiefurstarnas strider mot ett av dessa folk, polovtserna, bosatta sydöst om Kievriket. Man får det bestämda intrycket att Kievs ruser med tiden blev alltmer östorienterade. Norr om Kaspiska havet upprättade mongolerna på 1200-talet khanatet Gyllene horden, som var den nordvästliga delen av ett större mongoliskt imperium. Under storhetstiden på 1300-talet omfattade Gyllene horden stora delar av det nutida Ukraina och Vitryssland, även om man där nu inte gärna vill höra talas om detta. Mellan åren 1162 och 1227 härskade Djingis Kahn över detta imperium. Det var de mongoliska erövrarna som gav Kievriket dödsstöten år 1240, även om det i ett större perspektiv snarare var korstågen och de italienska handelsstäderna som öppnade Medelhavet för handel och därmed gjorde Dnepr till ett historiens bakvatten. När Kievstaten försvann flyttades makten i nordöstlig riktning till Moskva. Ett ryskt tsardöme växte fram ur relationen mellan det östslaviska ryska och det mongoliskt tatariska. Moskvafursten var den ryske härskare som med stor diplomatisk

skicklighet hanterade mongolkhanen och byggde upp en stark maktposition för att år 1480 kunna besegra mongolerna. Da hade samma moskvastat just underkuvat Novgorod. Ryssland har det mongoliska arvet varit svårhanterligt och traumatiskt. Inte minst för att det inbegripit diskussioner om "asiatisk despoti" med därtill hörande ytterst brutalmaktutövning. Denna mörka bild av Ryssland under mongolernas ok har bidragit till att rikta ett positivt ryskt intresse mot det ännu tidigare Kievriket. Kievrus är ryssarnas, ukrainarnas och vitryssarnas urhem. De har alla en kulturell identitet som gärna hämtar sin kraft därifrån. De tre folken har inte bara en gemensam historia, utan talar också östslaviska språk som är så lika varandra att människor obehindrat kan växla mellan dem. Men att vara delägare till ett urhem har sina komplikationer, inte minst i tider av konflikt. Man kan påstå att identitetskonflikterna om Kievriket går

tillbaka till själva det ryska och sovjetiska imperiebygget, vilket Putin verkar ha planer på att återskapa. För den ukrainska nationella tanken är det självklart att Ukraina och Rus är samma sak. Detta framhålls varje år när Ukraina firar kristnandet av landet: dagen kallas officiellt Rus-Ukrainas kristnande. Ukraina blir enligt detta synsätt den enda legitima arvtagare till Kievriket. Ryssland är ett annat land, tillkommet senare, som vill lägga beslag på detta arv från Kievriket.

L. G. Myrberg

2007-11-15